

Не штука — навука, а штука — розум

Папулярны праект — віктарына для ўсёй сям'і «Я ведаю!», зладжаная сумесна Белтэлерадыёкампаніяй і Міністэрствам адукацыі, вяртаецца ў эфір канала «Беларусь 1». Ужо 12 студзеня «знайкі» з усёй краіны — школьнікі, якія прайшлі папярэдні адбор у сваіх раёнах і абласцях, адкрыюць захапляльныя інтэлектуальныя спаборніцтвы.

Як і ў мінулым сезоне 2017/18 года, спачатку свае веды прадэманструюць эрудыты з асобна ўзятаяй паралелі — з 5 па 11 клас, а экзаменаваць і разам з тым падтрымліваць удзельнікаў будучы Георгій Калдун, за пультам вядучага, і Дзмітрый Новік — з педагогамі ў «настаўніцкай». Вучні сярэдніх і старшых класаў, якія набяруць найбольшую колькасць балаў, працягнуць барацьбу ў суперфіналах, а пераможцаў у кожнай паралелі чакаюць дыпламы і падарунк-сюрпризы для ўсяго класа.

У медыяхолдынгу «Звяздзе» раска-зала, што шоу-віктарына, якая летась мела высокія рэйтынгі і станоўчыя водгукі гле-

дачоў, крыху пашырылася — па-першае, выходзіць у эфір яна цяпер будзе двойчы на тыдзень, па суботах і нядзелях, а па-другое, акрамя вундэркіндаў, у кожным выпуску прадставіць шырокай публіцы таленавітых дзяцей з рэгіянальных школ мастацтваў.

«Я заўжды папярэджваю дзяцей, што пытанні ў нас вельмі розныя — як надзвычай складаныя, на якія не кожны дарослы адкажа, так і самыя простыя, — гаво-

рыць вядучы шоу-віктарыны «Я ведаю!» Георгій КАЛДУН. — У працэсе абмеркавання стараюся разгаварыць кожнага ўдзельніка, каб зразумець: ён ведае правільны адказ проста таму, што завучыў яго, альбо разбіраецца ў прадмеце і можа лагічным шляхам растлумачыць свае высновы. Калі ніхто не ведае адказу, мы з Дзімам Новакам часта звяртаемся да настаўнікаў, або я прашу падняць рукі тых гледачоў у зале, хто ведае адказ, — і дзеці бачаць, што гэта не яны такія някемлівыя, а пытанне насамрэч такое мудрагелістае. І, натуральна, я таксама ніколі не саромеюся прызнавацца, што чагосьці не ведаю, і буду ўдзячны, калі нехта падкажа і растлумачыць».

Некаторыя ўдзельнікі, дарэчы, паспрабуюць свае сілы ўжо другі раз, многія таксама спецыяльна глядзелі мінулы сезон праграмы, каб лепш падрыхтавацца да інтэлектуальных іспытаў. У каго гэта атрымалася і як далёка маглі б прасунуцца ў віктарыне вы — глядзіце і правярайце па суботах і нядзелях у 13.30.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

ШАХМАТНЫ КЛУБ

Выпуск № 60

Наступная двуххадовка Мікалая Бельчыкава і Міхаіла Кошала заняла другое месца ў камандным першынстве Беларусі 2018 года (*гл. дыяграму*).

Белыя: Kph3, Фb7, Лf2, Сс6, Се5, Кg5, Кg8, пп. f4, g2, h5 (10).

Чорныя: Kpf5, Фс5, Са5, Сh7, Кс4, Кh2, пп. d5, d7, e3, e4, e6, g7 (12).

Мат у 2 хады.

Дасылайце рашэнні на адрас рэдакцыі (вул. Хмяльніцкага, 10а, 220013, г. Мінск, «Звязда») або на электронны адрас вядучага адзела: vadim_ne67@mail.ru.

***

У «паўночнай сталіцы» Расіі, горадзе на Няве, прайшлі чэмпіянаты свету сярод мужчын і жанчын па хуткіх шахматах (рапідзе) і бліцы. Пра вастрныя барацьбы сведчыць той факт, што дзючы чэмпіён свету па класічных шахматах Магнус Карлсен фінішаваў у рапідзе (206 удзельнікаў) на пятым месцы, прайграўшы на дыстанцыі ў 15 тураў тры партыі (16-гадоваму ўзбекскаму шахматысту Ш. Вахідаву, украінскім гросмайстрам А. Зубаву і А. Тухаеву). З беларусаў найлепшы вынік паказаў Сяргей Жыгалка — 42-е месца, 9 ачкоў з 15. Віталь Цецераў (7 ачкоў), Уладзіслаў Кавалёў і Андрэй Жыгалка (па 6,5) фінішавалі ў другой сотні. А чэмпіёнскі тытул у рапідзе заваяваў расійскі гросмайстар Данііл Дубаў.

Што праўда, М. Карлсен упэўнена ўзяў рэванш у бліцы (202 удзельнікі) — першае месца (13 перамог і 8 нічыіх). Сярод тых, хто здолеў згуляць з ім унічыю, быў і Сяргей Жыгалка. І зноў жа найлепшы вынік з беларусаў у С. Жыгалкі — 24-е месца, 13 ачкоў з 21, а У. Кавалёў (9,5 бала), А. Жыгалка (9) і В. Цецераў (8) — у другой сотні.

У жанчын у рапідзе (124 удзельніцы) перамагла дзючая чэмпіёнка свету па класічных шахматах Цзюй Вэньцзюнь (Кітай). Але ў бліцы (125 удзельніц) кітаянка падзяліла толькі восьмае месца, а перамогу святкавала расіянка Кацярына Лагно, віцэ-чэмпіёнка свету па класічных шахматах. Беларускія шахматысты Ланіта Сцяцко і Вольга Бадэлька выступілі не вельмі ўдала: у рапідзе яны набралі адпаведна 5,5 і 5 ачкоў з 12, у бліцы — 5,5 і 8 з 17.

***

У мінулым выпуску мы расказвалі пра выступленне беларускай каманды на сусветнай юнацкай Алімпіядзе (да 16 гадоў). Восем яшчэ дзве перамогі нашых шахматыстаў на ёй.

Вольга Бадэлька — Нікалозі Качарава (Грузія). 1.d4 d6 2.e4 Kf6 3.f3 e5 4.d5 c6 5.c4 Фb6 6.Kc3 Cd7 7.Фe2 Ка6 8.Се3 Кс5 9.Фd2 cd 10.cd Лс8 11.Лb1 a5 12.Kge2 a4 13.Kc1 Фb4 14.Kd3 К:d3+ 15.C:d3 Kh5 16.g3 Се7 17.Kb5 Ф:d2+ 18.Kр:d2 g6 19.Лbс1 0-0 20.Ка7 Л:c1 21.Л:c1 Cd8 22.Kb5 С:b5 23.C:b5 f5 24.Kре2 fe 25.fe Kf6 26.Ch6 a3 27.b4 К:e4 28.Лс8 Се7 29.C:f8 С:f8 30.Cd3 Kf6 31.Лb8 Kрf7 32.Л:b7+ Кре8

33.Cb5+ Kрd8 34.Лb8+ Кре7 35.Cс6 Ке4 36.Kрd3, 1:0.

Вячаслаў Зарубіцкі — Судэ Герэклёглу (Турцыя). 1.e4 c5 2.Kf3 e6 3.d4 cd 4.K:d4 a6 5.c4 Kf6 6.Kc3 d6 7.Ce2 Се7 8.0-0 9.Ce3 Фс7 10.Лс1 Kbd7 11.f3 b6 12.b4 Сb7 13.a3 Лас8 14.Фe1 Лfe8 15.Фf2 Фb8 16.g4 Ке5 17.g5 Kfd7 18.Ка4 Фа8 19.Фg3 d5 20.cd ed 21.f4 Кс4 22.e5 b5 23.Cg4 Лcd8 24.Kс3 Kdb6 25.Cf2 Kd2 26.e6 fe 27.Фh3 Сс8 28.Лfd1 Kbc4 29.K:e6 С:e6 30.C:e6+ Kрh8 31.g6 h6 32.Ф:h6+ gh 33.Cd4+, 1:0.

***

На турніры ў Пецярбургу Валерыі Казакоўскі падзяліў 1—3 месцы (па дадатковых паказчыках ён другі), а Віталь Цецераў быў пяты. У Рызе (66 удзельнікаў) Юры Ціханавіч заняў шостае месца, Арцём Сіняўскі — дзясятае. Рахіль Эйдэльсон фінішавала пятая на жаночым турніры ў Чалябінску. А ў чылійскім горадзе Арыка Кірыл Ступак быў дзясцяты са 127 гульцоў.

***

Рашэнне задачы з мінулага выпуску: 1.a7. Першымі правільна адказалі Уладзімір Ізотаў, Ігар Ананіч, Васіль Жуковіч, Сяргей Цяльпук.

Вадзім ЖЫЛКО.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

Сядзі і глядзі

ЗАПАЛКІ ЗАКАЗВАЛІ?

40 гадоў таму на «Масфільм» прыйшоў загад, што называецца, з самага верху: зняць разам з фінскімі калегамі поўнаметражную мастацкую кінастужку. Фіны прапанавалі экранізаваць аповесць «Па запалкі», напісаную фінскім жа класікам Альготам Унталам у 1910 годзе пад жаночым псеўданімам Маю Ласіла.

...Жонка Анці Іхалайнена адправіла мужа да суседа папрасіць запалак, якія раптам скончыліся, а таму немагчыма зварыць любімай кавы. Гісторыя на тым і завяршылася б, каб Анці не сустрэў па дарозе старога прыяцеля Юсі Ватанена ды не пачаў сватаць за яго суседскую дачку. Ушчэнт забыўшыся на запалкі, сяброўкі паехалі ў горад купляць падарункі нявесце ды цесцю, незаўважна парушылі 10-гадовы зарок не ўжываць спіртнога і пад хмяльком пажартавалі, сказаўшы вядомаму на ўсю ваколіцу плеткару, нібыта едуць у Амерыку, — і гэтая пагалоска хутка дайшла да жонкі Іхалайнена, якая ўжо хвалявалася, дзе муж і дзе, уласна, запалкі. Далей перамяшаліся адметныя рысы нацыянальнага характару, нецвярозь прыгоды, камедыя палажэнняў, карацей, — усе складнікі добрай і забаўнай гісторыі з хэпі-эндма.

Суайчыннікі фінскага класіка экранізавалі аповесць «Па запалкі» ў 1938-м, з 1951 года яе ведалі савецкія грамадзяне — у перакладзе пісьменніка-сатырыка Міхаіла Зошчанкі. Для сумеснага праекта вырашылі падзяліць ролі — не па-братэрску, а пароўну — паміж фінскімі і савецкімі акцёрамі, а таксама прызначыць па адным рэжысёру з кожнага боку. Ад СССР у працу ўключыўся Леанід Гайдай, якому вельмі спадабаўся сюжэт будучай карціны. Фінляндцы ж прадставілі гендырэктар «Суомі-філм» Рысто Орка, для якога гэта работа стала апошняй.

«Суомі-філм» абавязаўся аснасціць здымачную групу якаснай апаратурай, уключаючы аператарскі аўтамабіль, кран, пераносныя запісвальныя прыборы. Нават касцюмы для сваіх акцёраў фіны шылі самі. Тым больш дзіўна, што падчас перагавораў «Масфільм» дамогся колькаснай перавагі — цэнтральныя мужчынскія ролі атрымалі савецкія акцёры, а фінскім дасталіся дзве жаночыя ролі (іх выканалі Рыта Полстэр і Рытва Валкама) і ўсе эпідоды. Так, ролю Іхалайн-

нена сыграў Яўген Лявонаў, на ролю Ватанена праходзілі пробы Данатас Баніёніс, Леанід Кураўлёў — а атрымаў Вячаслаў Нявінны. Шаўца Кенанена, закаханага ў жонку галоўнага героя, маглі сыграць Уладзімір Басаў, Барыслаў Брандукоў, Ралан Быкаў, Георгій Буркоў і Ігар Ясуловіч, але пашанцавала Георгію Віцуну, якога, зрэшты, сцэнарна-рэдакцыйная калегія ўпкікала ў празмернай эксцэнтрычнасці. У іншых ролях адзначыліся Галіна Польшкіх, Ніна Грабяшкова, Леанід Кураўлёў, Міхаіл Пугаўкін і Сяргей Філіпаў, тэст за кадрам чытаў Аляксандр Шырвінт.

Здымкі праходзілі ў павільёнах «Масфільма» і ў фінскім горадзе Порваа, брукаваныя вуліцы і драўляныя домікі якога сталі выдатнымі дэкарацыямі для «шумнага, мітуслівага і загадкавага» кінагорада Ёкі.

Стужка выйшла праз год, акурат да 25-годдзя асаблівых стасункаў СССР і Фінляндыі, у двух варыянтах: фінскім і рускім — прычым другі карацейшы, затое ў ім гучаць арыгінальныя песні, напісаныя Аляксандрам Зацэпіным і Юрыем Энциным — «Чэрт-те что и сбоку бантик», напрыклад, спяваюць самі акцёры Вячаслаў Нявінны і Яўген Лявонаў, а «Як добра ўзняцца ў аблокі» гучыць у выкананні Іосіфа Кабзона.

У савецкім кінапракце 1980-га фільм заняў 11-е месца па наведвальнасці: яго паглядзелі звыш 34 мільёнаў чалавек. А фінскім гледачам і крытыкам так спадабаўся Яўген Лявонаў, што яго абралі ганаровым удзельнікам Тэатральнага таварыства Фінляндыі!

Нават праз 40 гадоў старая добрая камедыя «Па запалкі» не спісаная ў запас — 20 студзеня яе пакажа тэлеканал АНТ.

Сказана!

«Адкуль у цябе гэтае парася? — Ад свінні».

«Некалькі глытоў не ператвораць разумнага чалавека ў дурня».

«Гэта ж лішняя раскоша — трымаць ложка паўпустым. — Ды не, лепш няхай ложка будзе паўпустым, чым запаўняць яго ўсякай набраддзю».

«Наконт штаноў я здорава знакаміты!»

«Сам утапіўся ў моры, а сам жыць працягваеш...»

Ілбом сцяну не праб'еш, але выцяцца можаш

Свой, адметны чытач у газеты «Звязда». Ён жа, хочацца верыць, глядач тэлеканала «Беларусь 3» і ў прыватнасці праграмы «Размаўляем па-беларуску». Гэтая тэлевіктарына ўжо не першы год у эфіры і магла б выходзіць далей — у звычайным фармаце. Адна стваральнікі вырашылі ўдасканаліць яго (над чым цяпер і працуюць)...

А пакуль усе, хто цікавіцца мовай, шануюць яе і, магчыма, плануюць удзел у віктарыне, могуць удасканаліць сваё веданне з дапамогай «Звязды».

Рубрыка «Размаўляем па-беларуску» на звычайным месцы, па пятніцах.

Ці ведалі вы, што:

абшэрнік — памешчык;
вінда — прыстасаванне для пад'ёму грузаў;

выцяцца — ударыцца, стукнуцца;

душнік — адтуліна, дзірка для доступу паветра;

зіхоткі — які блішчыць, ззяе пералістым святлом;

нэндза — 1) галечка, беднасць, 2) той, хто ўвесь час ные;

нядошлы — слабы, кволы;

склюдаваць — секучы ўдоўж, здымаць паверхневы слой (з дрэва і пад.);

сцяць — зняць, аддзяліць чым-небудзь вострым, ссячы, зрэзаць;

тронкавы (у выразе: тронкавы рухавік) — рухавік унутранага згарання тронкі — ручка нажа, відэльца;

на ўсе застаўкі — на ўсю моц, з усёй сілы (*беларускія сінонімы*: як ёсць духу, што моцы, колькі змогі; *рускія адпаведнікі*: напропалу, во всю ивановскую);

ілбом сцяну не праб'еш — пра марныя намаганні дасягнуць чаго-небудзь (*беларускія яшчэ скажучь*: хоць лоб і медны, але ж мур каменны; *рускія*: головой стены не прошибешь).